

ON DÖRDÜNCÜ HAFTA DERS NOTU

- **Kitle İletişim Araçlarının ve Sosyal Medyanın Türkçe Üzerindeki Etkisi**
- **Anlatım Bozuklukları**

Kitle İletişim Araçlarında Türkçenin Kullanımı

“Sokaktaki insan” diye nitelenen kitlenin gündelik dilde kullandığı söz varlığının her ülkede sınırlı olduğu bilinmektedir. Ancak kitle iletişim araçlarının söz varlığının daha geniş olması beklenir. Türk Dil Kurumunun RTÜK için 1999 yılında yaptığı bir araştırmaya göre haber programlarında bin sözcüğün kullanıldığı, ilk yüz sözcüğün ise bu söz varlığının neredeyse yüzde ellisini oluşturduğu ortaya konulmuştur. Bu veri, haber programlarının birkaç yüz sözcükle hazırlandığını göstermektedir.

21 Mayıs 2002 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş, Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) yasasında değişiklik öngören 3984 sayılı Kanun’un değiştirilmiş 4. Maddesinin h) fıkrası; “Türkçenin; özellikleri ve kuralları bozulmadan konuşma dili olarak kullanılması; millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak çağdaş kültür, eğitim, ve bilim dili hâlinde gelişmesinin sağlanması” şeklindedir.

Radyo ve televizyon yayımlarının yaygınlaşması, dinleme ve izleme oranlarının yükselmesi Türkçe açısından olumlu ve yararlı bir gelişme olması gerekirken yeni sorunlar ortaya çıkarmıştır. Söyleyiş bozuklukları, cümle düşüklükleri, yanlış sözcük kullanma, Türkçenin söz varlığında bulunmayan yabancı sözcüklere yer verme, kaba dil ve argo gibi olumsuzluklar radyo ve televizyon yayınlarında sınırsızca yapılınc bu yanlışlar toplumun, özellikle de genç kuşakların diline yerleşmiştir. Yayımcılığın kısır bir söz varlığıyla yapılması ise bir başka sorundur.

Türkiye’de kitle iletişiminin kamu yayımcılığı tekelinde olduğu dönemlerde sunucuların ve yapımcıların seçiminde Türkçeyi doğru ve güzel konuşma, yazma niteliği aranırken 1990 yılında başlayan özel yayımcılıkta bu nitelik göz ardı edilmeye başlanmıştır. Bunun sonucunda da özel radyo ve televizyonlarda Türkçenin bozuk bir biçimde kullanıldığına, sık sık yabancı kökenli sözcüklere ve kaba sözlere yer verildiğine tanık olunmuştur. Dizilerin, filmlerin, haber ve magazin programlarının dilindeki yozlaşmanın yanı sıra müzik ve reklam dili de benzer biçimde değişime uğramıştır. Kısa sürede kitle iletişim araçlarında kullanılan dil, toplumun bütün kesimlerini etkilemiştir. Bu etkilenme kişi başı günlük televizyon izleme oranının ortalama beş saati aştığı ülkemizde en yoğun biçimde çocukların ve genç kuşakların dilinde görülmektedir. Bu raporun sözlü ve yazılı anlatım bozukluklarının işlendiği

bölümünde verilen örnekler de radyo ve televizyon yayınlarında belirlenen yanlışlardan oluşmaktadır.

Yayımcı kuruluşların Türkçe konusunda duyarlı davranması, sunucu ve muhabir seçiminde Türkçeyi kurallı ve etkili bir biçimde kullanma ölçütünün gözetilmesi, zaman zaman yayımcılara yönelik olarak hizmet içi eğitim kursları düzenlenmesi, her yayımcı kuruluşun öz denetimini sağlaması sorunun çözümüne yönelik önlemlerdir.

Sosyal Medyada Türkçenin Kullanımı

Ağ ortamında geliştirilen uygulamalar günümüzde yeni bir iletişim biçimi olan toplumsal iletişim ortamını doğurmuştur. Haberlerin, görüşlerin, düşüncelerin yayıldığı; ses ve görüntü dosyalarının paylaşıldığı bu yeni ortam **sosyal medya** olarak adlandırılmaktadır. Birkaç yıl öncesine kadar sadece “İnternet” sonrasında ise “sanal âlem” kelimeleri ile karşılanan bu yeni iletişim aracının ifadesine “sosyal medya” kavramı da eklenmiştir. Sosyal medya kavramına son yirmi yılda basılan Türkçe sözlükle henüz yer verilmemiştir.

Kurumsal veya kişisel ağ sayfalarıyla başlayarak, sayfalarca bilginin paylaşımına sunulduğu uygulamalar yerini giderek sınırlı sayıda karakterle ifade edilen düşüncelerin, görüşlerin ortaya atıldığı anlık iletilere bırakmıştır. Bu yöntemle insanlar yaşadıkları bir olayı veya bir olay karşısındaki görüşlerini kısa cümlelerle takipçilerine duyurmakta, bu duyurular aynı anda yüzlerce, binlerce kişiye ulaşmaktadır. Gazetelerin ancak bir gün sonra yazabileceği bu olaylar sosyal medyada bir anda yayıldığı gibi farklı yönleriyle değerlendirilmek- te, yeni görüşlerin ortaya atılmasını sağlamaktadır. Olay televizyon haberlerine yansımaya kadar da yeni yeni yorumlara konu olmakta, yaşanan yeni gelişmelerle farklı boyuta taşınabilmektedir. Takipçiler böylece hem olaylarla ilgili bilgileri hem de yorumları kısa sürede edinebilmekte, kendi görüşlerini de ortama aktarabilmektedir.

Ses dosyaları ile konuşmalar, müzik parçaları; görüntü dosyaları ile de filmler, çeşitli çekimler, haberler kısa sürede paylaşılmaktadır. Böylece yazılı, sesli, görüntülü yeni bir iletişim ortamı giderek yayılmakta, etki alanını genişletmektedir. Gönderilen iletilerin bütün takipçilere anında ulaşmasının yanında bu takipçilerin de iletileri kendi takipçileriyle paylaşması hızlı bir akış ve etkileşim sağlamaktadır.

Türkiye’deki kullanıcılarının dünya ortalamasına göre üst sıralarda bulunduğu göz önüne alındığında sosyal medya, Türkçenin kullanımı açısından yeni ve yaygın bir ortam olarak öne çıkmaktadır. Sınırlı sayıda harfin kullanılabilirdiği ortamlarda sözcüklerde ünlü harfleri yazmadan yalnızca ünsüzlerle yazışma, büyük harf ile ilgili kurallara aykırılık, sözcüklerin yazımında özensizlik gibi olumsuzluklar dikkat çekmektedir. Kısa mesajlardaki

karakter sınırlaması bahanesiyle ünlü harfleri kullanmadan yazma eğiliminin herhangi bir karakter sınırlaması olmayan akıllı telefonlardaki iletişim uygulamalarında da sürdürülmesi dikkat çekicidir. Cep telefonlarından kısa mesaj gönderirken, sanal ortamdaki söyleşi programlarını kullanırken başvurulan bu kural dışı yazışma biçimleri sosyal medyada daha hızlı yayılmaktadır. Sanal söyleşide iki kişi arasında kalan yazışma, sosyal medyada paylaşım ile yüzlerce, binlerce kişiye ulaşmaktadır. Bu da sosyal medyanın dilin kullanılması açısından özen gösterilmesi gereken yeni ve önemli bir iletişim ortamı olduğunu göstermektedir.

Sosyal medyadaki yazışmaların, ses ve görüntü paylaşımının Türkçenin kullanımını etkileyeceği göz önünde bulundurulmalı ve bu yeni ortamda **yazım** (imla) ve **söyleyiş** kurallarına uyulmalıdır. Özellikle kısa filmlerde Türkçenin söyleyiş kuralları ayrıca önem taşımaktadır. Günümüzde yazıdan çok görüntüye önem verildiği göz önüne alındığında sosyal medyada paylaşılan her görüntüde Türkçenin doğru ve güzel kullanımına dikkat etmek gerekmektedir.

Gündelik dilde, öğretim hayatında, kitle iletişim araçlarında ve sosyal medyada Türkçenin kullanımında gözlenen olumsuzlukları gidermek açısından dil bilgisinin yazım, söyleyiş, söz dizimi gibi çeşitli konularının kavranılmasının yanı sıra sıkça yapılan dil yanlışlarına dikkat çekilmesi yararlı olacaktır.

Konuyla İlgili Makaleler

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI VE TÜRKÇE

Birtakım bilgilerin ve belli bir topluluğun iletilmesi ve bunlar tarafından yorumlanması biçimindeki iletişime "kitle iletişimi" adı verilir. Kitle iletişiminde kaynak ve hedef birimler karşı karşıya gelmezler. Kitle iletişiminde kaynak ile alıcı arasında kullanılan araçlara da "kitle iletişim araçları" denir. Bunlar gazete, dergi, kitap gibi basılı yayınlar ile radyo, televizyon, sinema, tiyatro, ses ve görüntü bantları gibi araçlardır. Bu kanallar aracılığıyla bir tek kaynak çok sayıdaki hedefe geniş bir alan ve zaman içinde ulaşabilir. Kitle iletişiminin haber verme, eğitme, propaganda ve reklam gibi çeşitli işlevleri vardır. Bu bakımdan kitle iletişimi araçları sosyal yaşantıyı önemli ölçüde etkilemektedir.

İçinde yaşadığımız çağda kitle iletişim araçlarının hemen her alanda olumlu veya olumsuz derin etkilerini görmekteyiz. Ürettiği her programda ifade ve etkileme vasıtası olarak kullandığı dil ile de bu araçlar gündemin en başında yer almaktadırlar.

Dilin esas görevi insanlar arasındaki bilgi aktarımını gerçekleştirmektir. Bu bakımdan iletişimde dilin önemi büyüktür. Toplumda bilgi aktarımını gerçekleştirecek en çabuk ve etkileyici yol ise gerek yazılı, gerekse sözlü iletişim araçlarıdır. Bu bakımdan iletişim araçlarında konuşulan ve yazılan dilin doğru ve en güzel surette kullanılması gerekir. Çünkü bu araçların bilgilendirme, eğlendirme işlevlerinin yanında eğitime görevleri de vardır. Ana dilin geliştirilmesi, korunması, düzgün ve doğru olarak kullanılması kitle iletişim araçlarına önemli sorumluluklar yüklemektedir. Bu gözle bakıldığında ülkemizde yazılı, sözlü, görüntülü kitle iletişim araçlarında Türkçenin son derece bozuk ve yanlış kullanıldığına şahit olmaktayız. Bu yanlış kullanışları **a)yazım, b)söyleyiş c)anlatım, d)yabancı kelime kullanımı** açılarından olmak üzere birkaç grupta toplamak mümkündür:

1) **Yazım (imla) bakımından.** Dilimizin bugün için karşı karşıya bulunduğu sorunların en önemlilerinden biri de imla sorunudur. Türkçenin henüz herkesçe benimsenip kabullenilmiş bir imla kılavuzu mevcut değildir. Bunun da sebebi imla kurallarının ve geleneklerinin tam oturmuş ve yerleşmiş olmamasıdır. Bugün ülkemizde kitap başlıklarından, gazete manşetlerinden, köşe yazılarından, ilan ve afişlerden, beyannamelerden resmî yazışmalara kadar hemen her yerde yazım, anlatım ve kullanım kusurlarına rastlanmaktadır. İmla açısından sıklıkla rastlanan yanlışların belli başlıları şu noktalarda toplanmaktadır:

a) Uzun ünlülerin yazılışında. Türkiye Türkçesinde esas itibariyle uzun ünlü bulunmama ile birlikte, dilimizde yaygın olarak kullanılan Arapça, Farsça kökenli kelimelerde uzun ünlü bulunmaktadır. Ünlü uzunluklarını göstermek için de dilimizde aksan işareti (^) kullanılmaktadır. Bugün yazılı basının büyük bir kesiminde ünlü uzunlukları hemen hemen hiç gösterilmemektedir. Bu durum hem yanlış söyleyişlere hem de yanlış anlamalara sebep olmaktadır. Halbuki söyleyişi esas alan imlamızda bir yanlışlığa ve karışıklığa meydan vermemek için, yazılışları aynı söyleyiş ve anlamları farklı olan kelimelerde ünlü uzunluklarının imlada mutlak surette gösterilmesi gerekir: hala/hâlâ, adem/âdem, adet/âdet, ama/âmâ, alem/âlem, vakıf/vâkıf, vb. gibi.

Ayrıca inceltme ve uzatmaların bir arada bulunduğu *agâh, ahkâm, kâfir, kâtip, vb.* kelimeler ile, nispet ifade eden uzun ünlülerin de imlada gösterilmesi şarttır: *malî, resmî, millî, ciddî, ahlakî* vb. gibi.

Bunların yanında hece sonlarındaki "ayın" sesinin düşmesiyle ortaya çıkan ünlü uzunluklarının da imlada gösterilmesi gerekir: *mâbed, âla, mâlum, bâzı* vb.

b) Birleşik kelimelerin yazılışında. Birleşik kelimelerin yazılışı açısından da her yayın kuruluşu kendine mahsus bir imla uygulanmaktadır. Hatta bir kelime aynı gazetenin farklı sütunlarında bile değişik biçimlerde yazılmaktadır: *pekçok /pek çok, senben / sen-ben ,*

ötedenberi /öteden beri, birkaç/bir kaç, herhangibir/ herhangi bir vb. Bu da herkesin kendi anlayışını doğrultusunda bir imla uyguladığını göstermektedir.

3. Söyleyiş bakımından. Türkiye Türkçesi için standart söyleyiş olarak İstanbul konuşması esas alınmıştır. Ortak dil gerek ses, gerekse şekil ve söz varlığı bakımından geniş ölçüde bu ağzın özelliklerini yansıtmaktadır. Bu bakımdan bütün okullarda, dil öğretiminde İstanbul Türkçesinin özellikleri okutulmakta, radyo ve televizyonlarda bu ağzın telaffuzu kullanılmaktadır. Bununla birlikte standart Türkçenin yanında Anadolu ağızlarının konuşulduğu görülmektedir. Buna da sebep, küçük yerleşim merkezlerinden büyük şehirlere yapılan göçleridir. Göç eden insanlar gittikleri yerlere örf ve âdetleriyle birlikte mahallî ağızlarını da taşımaktadırlar. Böylece standart dil, şehirleşmeye paralel olarak hızla değişmektedir. Konuşulan dilde, standart dilin özellikleri gittikçe kaybolurken, onun yerine geniş kitlede yaygın Anadolu ağızlarının söyleyiş şekilleri yaygınlaşmaktadır.

Bu tür söyleyiş bozukluklarının başında Arapça, Farsça kökenli bazı kelimelerdeki uzun ünlülerin kısa, kısa ünlülerin ise uzun söylenmesi gelmektedir:

Uzun telaffuz edilenler: Mesela ilk kelimesi kısa söylenmesi gereken **ayar** kelimesi *âyar* (/a:yar/) biçiminde, aynı şekilde ilk hecesi kısa söylenmesi gereken **makam** kelimesi *mâkam* (/ma:kam/) şeklinde telaffuz edilmektedir. Bunlar Arapça **tarikât** > *târikat* (ta:rikat/), **hakem** > *hâkem* (/ha:kem/), **dahi** > *dâhi* (/da:hi:/), **şâki** > *şaki* (/şa:ki/), **rakip** > *râkip* (/ra:kip/), **zafer** > *zâfer* (/za:fer/, fariza > *fâriza* (/fa:riza/), **kabile** > *kâbile* (/ka:bile/), **resm-i geçit** > *resmî geçit* gibi pek çok kelime ve tamlama yanlış söylenmektedir.

Bazı batı kökenli kelimelerde de bu tür uzatmalara rastlanmaktadır: *tişort* > *tîşort*, *lider* > *lîder* gibi.

Kısa telaffuz edilenler: Uzun söylenmesi gereken bazı kelimeler de kısa söylenmektedir **vâde** > *vade*, **kanun** > *kânun*, **âşık** > *aşık*, **pâre** > *pare*, **âlim** > *alim*, **âlem** > *alem* gibi.

Bunun yanında yine alıntı kelimelerde bulunan ön, iç ve son ses durumunda daima ince söylenen /l/, mahalli söyleyişlerin etkisiyle gittikçe kalın söylenir olmuştur: *lâf* > *laf*, *lâkırđı* > *lakırđı*, *cemal*, *kemal*, *hal* (halın keyfin nasıl) gibi.

Bütün bu örnekler ağızların etkisinin kitle iletişim araçlarında gittikçe yaygınlaşmakta olduğunu göstermektedir. Bu yaygınlık sadece söyleyiş açısından değil, kelime kadrosu bakımından da kendini hissettirmekte, özellikle hitap sözlerinde bu durum daha belirgin olarak görülmektedir: *yenge*, *abla*, *dayı*, *koçum*, *aslanım* vb.

4. Argo ve küfür sözleri bakımından. Televizyon ve radyo programlarında, özellikle eğlence ağırlıklı programlar ile bir kısım filmlerde ağza alınamayacak kadar bayağı ve

müptezel ifadelerle yer verilmekte, argo ve küfür sözleri sıkça kullanılmaktadır. Yazılı basında da bu tür kullanışlara rastlanmaktadır: *herifçioğlu, eşşeoğlu eşşek, caart, oyarım, manyak* vb.

Eğlence programlarında ve filmlerde, başlangıçta dili bu şekilde kullanmayı bir espri ve şaka unsuru olarak değerlendirenler, bu bayağı ifadeleri bütün toplumun kulağına doldurdular. Herkese "İnek Şaban" ve "Salako" kültürünü yerleştirdiler. Ayrıca pop müziği parçalarında kullanılan dil de yoğun olarak argo yüklüdür. Bu kelimelerin her gün sabahtan akşama kadar kitle iletişim araçlarında kullanılması, bunların ortak dile girmesini kolaylaştırmaktadır. Bu kelimelerle yetişen gençler temiz, özenli, estetik değere sahip cümleler kuramadıkları gibi, sloganlaşmış üç beş argo kelimenin ötesinde bir kelime dağarcığına da sahip olamamaktadırlar. Bugün gençlerimizin konuşmalarına kulak veriniz "*acayip, uh, oho, yemezler, yahuu, yani, şey*" gibi kelimelerin dışında zengin bir kelime kadrosuna sahip bulunmadıklarını görürsünüz.

5.Yabancı kelime kullanımı bakımından. Kitle iletişim araçlarında, Türkçenin kullanılmasında görülen önemli bir sorunda yabancı kaynaklı kelimelerin dilimizi kuşatmasıdır. Bunun çeşitli sebepleri vardır:

a) İhtiyaç. Teknoloji alanındaki gelişmeler, hayatın bütün alanlarında köklü yeniliklere yol açmaktadır. Teknik sahadaki bu hızlı gelişme karşısında, dilimizin bu terimlere karşılık bulma hızı çok yavaş kalmaktadır. Böylece yabancı nesne ile birlikte kelime de dilimize girmekte ve bir ihtiyacın karşılığı olarak kullanılmaktadır: *ankesörlü, video, kamera, televizyon, volkmen, kompütür, disket, hard disk, dinamo, faks, flaş, no-frost, şilt* vb.

b) Özentî. Pek çok kuruluş, özellikle ticari amaçla yabancı isim kullanmaktadır. Bunların başında radyo ve televizyon kanallarının adları gelmektedir: *Cine-5, Show TV, Star TV, Star,Flash TV, Mesaj TV, Number One FM, Süper FM, Class FM, Radyo Blue* vb. gibi. Dergi adları: *Vizyon, Aktüel, Hey Girl, Antrakt, Cosmopolitan, Pet Show, Autoshow, Auto Katolog, İntermedia, Ekonomi, FOKUS. Tempo, Aksiyon, Paramatik* vb.; iş yeri, dükkan, mağaza isimleri: *Continental, Karosel, Capitol, Sabancı Center,Export Shop, Cafe Bar,String Bar, Capella, Music Shop, Prejtige, Pyramid, Food Bank* vs.

c) Yenilik arzusu. Eski çağrışımlar yerine, bir tazelik ve yenilik arzusu da bu kelimelerin kullanılışı yaygınlaştırmaktadır. Mesela dükkân yerine "butik", mezeci yerine "şarküteri", bakkal yerine "market" , merkez yerine "center", gösteri yerine "show" gibi pek çok kelime, ülkemizin en uzak ve küçük yerleşim merkezlerinde bile yaygın olarak kullanılmaktadır.

ç) Bilgisizlik ve Üşengeçlik. Dilimizde kullanılan yabancı kelimelerin pek çoğuna Türkçe karşılık bulmak mümkünken, insanlarımız her nedense böyle bir gayretin içine

girmemekte, bunlara Türkçe karşılık aramayı gereksiz bir gayret saymaktadır. Hatta bulunmuş karşılıkları bile kullanmamaktadır.

d) Gösteriş merakı. Orijinal görünmek veya dikkat çekmek için konuşma ve yazılarda, gerekli gereksiz yabancı kelimeler kullanılmaktadır. Bunların bir ihtiyaç olarak değil, sırf özentî ve gösteriş olarak kullanılmalrı, yaygınlaşmalarına sebep olmaktadır. Ayrıca televizyon programlarında ve reklamlarda yabancı kelimelerin etkiyi artırıcı, üstünlüğü vurgulayıcı ve kaliteli olmanın markası gibi takdim edilmesi de yabancı kelime kullanımını özendirir: *mite buster, data bank, fried chicken, hamburger, mega kupon, ultra prima, super market vs.*

e)Yabancı dilde öğretimin yaygınlaşmış olması. Yabancı dilde öğretim birçok eğitim terimlerinin dile girmesine sebep olduğu gibi, Türkçeleri mevcut olan bazı terimlerin de yabancı karşılıklarıyla öğrenilmesine yol açmaktadır. Durum böyle olmasına rağmen, bazı ortaöğretim kurumlarında fizik, kimya, matematik gibi fen konularını yabancı dilde öğrenen öğrenci, üniversite sınavlarında bunların Türkçeleriyle karşılaşıncı zorlanmaktadır. Böylece öğrenci hem kendi dilinin terim varlığından habersiz olmakta, hem de ana dili şuurundan uzak kalmaktadır.

f) Ana dile ilgisizlik. Yabancı kelimelerin yaygınlaşmasının bir başka sebebi de ana dile karşı ilgisiz kalma, yabancı dillere karşı körü körüne bir hayranlık duymadır.

Her dil, münasebette bulunduğu başka dillerden sınırlı olarak ödünç kelimeler alabilir. Bu kelimelerin sayısı belli bir oranı geçmediği sürece, o dilin tabii seyri ve bünyesi bozulmuş sayılmaz. Ayrıca bu kelimelerin dilin ifade gücünü artırmada önemli katkıları da olabilir. Bu unsurlar dilde rahat düşünebilme imkânı ortaya koyabildikleri ölçüce faydalıdırlar. Ancak dilimizi yabancı tesirlere karşı da gelişî güzel terk etmemeliyiz. Dilimizin gelişmesini engelleyecek, tutarlılığını bozacak dış tesirlere karşı onu korumak mecburiyetindeyiz.

Alınması Gereken Önlemler

Başta kitle iletişim araçlarında olmak üzere, Türkçenin kullanım açısından bir kirlenmeye ve bozulmaya maruz kaldığı görülmektedir. Her geçen gün daha da artan bu kirliliği ve bozulmayı önlemek için bir dil inzibatına ihtiyaç vardır. Bu konuda toplumda herkese görev düşmektedir. İhtiyaç duyulan bu dil inzibatını gerçekleştirmek için:

1. Ana dili öğretimine gereken önem verilmelidir. İlk okuldan başlayıp, üniversite de dahil olmak üzere, 15 yıllık bir eğitim sonrasında bile insanlarımız ana dillerini hakkıyla konuşup yazamıyor ve onu gerektiği şekilde kullanamıyorsa, onun öğretiminde bir eksiklik var demektir. Radyolarda, televizyonlarda konuşan, spikerlik yapan gençlerimize Türkçeyi

düzgün kullanamıyorlar diye kızıyor ve onlardan şikâyetçi oluyoruz. Acaba bunlar ana dillerini yeteri kadar tanıyıp biliyorlar mı? Onlara bunu sormuyoruz. İnsanlarımızı önce her bakımdan dejenere edip sonra da bunlar niçin böyle yapıyorlar diye yargılamaya hakkımız yoktur. Öncelikle insanlarımızı bilgilendirmek ve ana dili şuuruna sahip kılmak mecburiyetindeyiz. Esasen dilde meydana gelen bu çözümlüş, toplumun diğer kültür değerlerinde meydana gelen topyekün çözümleninin dile yansımış şekli ibaret olup, bir zihniyet değişikliğinin ifadesidir. Bunun önüne geçip gençlerimizi, millî kültür ve ana dili şuuruna sahip gençler olarak yetiştirmediğimiz sürece de bundan kurtulmamız mümkün değildir. Bunun için:

a) Öğretmenlerin iyi bir biçimde yetişmelerine özen gösterilmelidir. Ayrıca öğretmenlik mesleğini toplumda saygın bir konuma yükselterek, öğretmenleri geçim sıkıntısından kurtarıp, kendilerini sürekli yenileyip geliştirebilecekleri bir duruma getirmek gerekmektedir.

b) Okullarımızda iyi bir dil bilgisi öğretiminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Dilin işleyiş kurallarını ihtiva eden dil bilgisi, ana dili öğretiminde çok geniş bir faaliyet alanının kapsamaktadır. Bu bakımdan üniversiteye gelinceye kadar daha ilk ve orta öğretim seviyesinde sistemli bir dil bilgisi öğretiminin gerçekleştirilmesi, dilin ses, düşünme ve işleyiş düzeninin iyice kavratılması gerekmektedir. Bunun için dil bilgisi programları ilk ve orta öğretim seviyelerine ayarlanmış biçimiyle metinlere dayalı olarak uygulanmalı ve zaman zaman tekrar edilmelidir. Bu tür uygulamaların öğrencilerin dil yeteneği kazanmalarında iyi sonuçlar vereceği muhakkaktır.

c) Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılarak çok kitap okumaları sağlanmalıdır. Bir dili doğru, güzel ve yetkin bir şekilde kullanabilmek için o dille meydana getirilmiş düzgün ve doyurucu örneklerin duyarak ve okuyarak iyice özümsemesi gerekir. Bunun için bol miktarda metin incelemesi yapılmalıdır. Bu tür incelemelerde öğrenci, telaffuzunu düzeltme, okuduklarını anlama, karşılaştığı yeni kelimeleri öğrenerek de kelime dağarcığını zenginleştirme imkânını elde eder. Dil başlı başına bir milletin kültür servetini meydana getirdiği için de bu metinler aracılığı ile o dilin sahip olduğu kültür değerlerini tanıır.

ç) Yabancı dille öğretimden vazgeçilmelidir. Bunun yerine ana dilini iyi öğretip, yabancı dil öğretimine ağırlık verilmelidir.

2. Araştırma, teklif, denetim ve yaptırım gücüne sahip bir müessesenin otorite olarak kabul edilmesi gerekir. Dilimizdeki bu sağlıksız gidişin sebeplerinden biri de, bu konuda son sözü söyleyecek yetkili bir otoritenin bulunmayışıdır. Bu bozukluk, gücü devlet ve milletçe kabul edilmiş bir merci olmadan düzene sokulamaz. Türk Dil Kurumu bu görevi yerine

getirebilir. Bunun için Kurumun bugünkü yapısını ilmî bir teşekkül hâline getirmek gerekmektedir.

3. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'na eş televizyon ve radyo programlarını dil ve anlatım yönünden denetleyecek bir kurulun kurulması ve radyo ve televizyon yayınlarında kullanılacak Türkçenin sınırlarının belirlenmesi gerekir.

4. Radyo ve televizyonlarda (özel ve resmî hepsinde) spiker, sunucu, program yapımcısı vb. olarak görev yapacak kimselerin mutlaka bir dil eğitimine tabi tutulması ve kendilerine bu görevi yapabileceklerine dair bir belgenin verilmesi gerekir. Elinde belgesi olmayanlara bu gibi görevler verilmemelidir.

Piyasada, çok sınırlı bir kitleye hitap eden özel bazı dil ve diksiyon kursları varsa da, bunlar az sayıda kişiye hitap etmekte olup yeterli değildir. Bunların yerine, toplumun bütününe hitap etme imkânı olan TRT'nin Milli Eğitim Bakanlığı ve Dil Kurumu ile iş birliğine giderek bu konuya eğilmesi şarttır. En basit işler için bile "eğitim kursu", "çıraklık eğitimi" gibi kurslar açan devlet, hayatî önemi olan bu iş için herhangi bir eğitici program dahi düzenlememektedir. Son zamanlarda eline mikrofon alan herkes, spiker olarak, sunucu olarak televizyonlarda boy göstermektedir. Öyle zannediyorum ki, bu kişilerin pek çoğu herhangi bir alanda düzenli bir eğitim bile görmemişlerdir.

5. Türkçeyi özendirici yollara baş vurulmalıdır. İçinde bulunduğumuz şartlarda, dilin güzel kullanılması konusunda zorlayıcı usuller kullanmak belki mümkün olmayabilir. Bunun için Türkçe kullanımına itina gösteren kişi ve kuruluşlar maddi ve manevi bakımdan taltif edilmeli; Türkçe kullanımında yanlışlık yapanlar ise birtakım haklardan mahrum bırakılmalıdır.

Başta Millî Eğitim Bakanlığı olmak üzere resmî ve özel bütün kuruluşlar işe alma, göreve atama ve terfilerde, çalışanlar için eğer bir Türkçe sınavı uygulasalar, Türkçeye olan ilgi artar ve dili güzel kullanma meselesi de kendiliğinden çözülür.

Eğer bugün yabancı dillere karşı gösterilen ilgi ve teşvikin yarısı bile kendi dilimize karşı gösterilmiş olsa, Türkçenin halledilmemiş hiçbir meselesi kalmaz. Maalesef Türkçe yabancı diller karşısında daima arka sıraya itilmekte ve üvey dil muamelesi görmektedir.

Sonuç

Bugün dilimizin bozulduğu ve kirlendiği yolundaki kanaatler, dilimizin tam olarak bilinmemesinden ileri gelmektedir. Bu durum, dili kullanan kişinin dik anlayışı, kültür ve bilgi seviyesi ile ilgilidir. Dilimizin doğru ve güzel kullanılmasını istiyorsak, insanlarımıza bunun yollarını öğretmemiz gerekir. Bu yol da iyi bir dil eğitimidir. İnsanlarımızda görülen bu

dil bozukluğunun sebebi, kültürsüzlük ve bilgisizliktir. Dil kültürle birlikte gelişir ve canlanır. Çünkü dil, insandan ayrı olarak bulunan ayrı bir varlık alanı değil, insan kültürünü meydana getiren ve onu taşıyan bir araçtır. Dolayısıyla ilim, felsefe, sanat hepsi dilde saklıdır. Dilin taşıyıcısı olan insan eğer konuştuğu dilde var olan kültür değerlerine sahip bulunmuyorsa, anlatım bakımından da zengin ve üstün bir dil kullanamaz. Yani dilimizin geçmişten bugüne sahip olduğu üstün ve zengin kültür değerlerini insanlarımıza veremiyorsak, onların Türkçeyi güzel kullanmalarını sağlamalıyız.

Kısaca, toplumdaki herkesin millî değerlerimize sahip çıkacak bir dil şuuruna sahip olmadığı, yabancı dillere karşı körü körüne duyulan bu hayranlık ortadan kalkmadığı ve bu bayağılık iflas etmediği sürece, sağlıksız gidişten kurtulmamız mümkün değildir.

“Türkçedeki Bozulma ve Yabancılaşmaya Karşı Dilimizin Korunması”, **İnsan İletişim ve Dil**, Prof. Dr. Mustafa Özkan, Akademik Kitaplar, İstanbul, 2009.

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ DİLİNDEKİ ÖZENSİZLİKLER

Prof. Dr. Doğan Aksan

Türkiye'de özel radyo ve televizyonların birdenbire çoğaldığı, televizyonun, her evin yaşamında önemli bir yer aldığı son 20 yılda, Türkçede bozuk anlatımların, yanlış söyleyişlerin, yerinde olmayan sözlük kullanımlarının ve gereksiz yabancı sözcüklere başvurmanın yaygınlaştığını kimse yadsıyamaz. Bunun yanı sıra, kimi basın organlarında aynı tutumun sürdürülmesi, basın dilinde eskiden görülmeyen kimi özensiz, laubali ve argotik öğelerle karşılaşılması da Türkiye Türkçesi yazın dilindeki bozulma, kirlenme belirtilerini oluşturmaktadır. Türkçe için hiç de gerekli olmayan mega, şov, ultra, hiper, şok gibi yabancı sözcükler; şok olmak (Fr. choquer eylemine dayanan şoke olmak yerine), tahrip olmak (doğrusu: tahrip edilmek) gibi yabancı kökenli birleşik eylemler bu yayımların ve kimi reklam programlarının dile yamadığı örneklerdendir.

Televizyonlardaki kimi sunucuların, metin okuyanların yanı sıra, dizi filmlerde, Türkçe seslendirilmiş yabancı filmlerde, ana diline egemen olmayan ve yabancı metinlerdeki sözcük ve deyimlerin Türkçe karşılıklarını bilmeyen çevirmenlerin acele çevirileri, bozulmanın başlıca örneklerini sözlük ve deyimlerin Türkçe karşılıklarını bilmeyen çevirmenleri acele çevirileri, bozulmanın başlıca örnekleri ortaya koyan etkenlerden biridir. Burada birkaç örnek

vermekle yetinelim: Tanrıya dua eden Türk, Tanrıya hiçbir zaman "Lütfen Allah'ım!" diye hitap etmez, İngilizce please'den aktarılan lütfen kullanmaz. Türkçede aşçı, bir meslek adıdır. İyi yemek pişiren kimse için değil, bu işle meslek olarak uğraşanlar için kullanılır. Durum böyleyken, eşin iyi yemek pişirdiğini anlatan birinin İngilizcede söylediği *My wife is a good cook* sözünü "*Karım iyi bir aşçıdır.*" biçimde çevirmek Türkçeye aykırıdır. "Sen onun için çok özelsin." gibi bir anlatım Türkçede yoktur; doğrudan doğruya İng. *you are very special for him (her)*'den çeviridir. Impossible karşılığı "olamaz!", Wonderful karşılığı "Harika!", I am sorry'den çevrilen "Üzgünüm.", I hope'tan "Umarım." örnekleri yerleşmekte olan, daha başkaları da bulunan sözcüklerdendir.

Radyo ve televizyon yayınlarında tamlamaların yanlış kuruluşlarıyla ilgili pek çok örneğe rastlanmaktadır: Türkçede Maliye Bakanı gibi bir ad tamlamasının bir sıfatla nitelenmesi gerektiği zaman bu sıfat, tamlamanın başına getirilir: Eski Maliye Bakanı ya da yeni telefon kulübesi, taze çalı fasulyesi... gibi. Dilin bu eğilimine karşın, son yıllarda Maliye eski Bakanı, General Sayın x, Doktor Sayın x gibi kullanımlar yaygınlaşmış bulunmaktadır. Eğer dilin eğitimi bu yolda olsaydı, çalı taze fasulyesi ya da telefon yeni kulübesi gibi tamlamalar kurmamız gerekecekti. Yine radyo ve televizyonlarda "kültürel, ticari ve hukuk konularında" gibi öbeklerin kuruluşunda, sıfat niteliğindeki kültürel, ticari sözlüklerden sonra, ad görevindeki hukuk sözcüğüne yer verilmekte, böylece "kültürel, ticari ve hukuk konularında" gibi yanlış kullanımlar ortaya çıkmaktadır. Osmanlıcadan gelme kimi Arapça sözcüklerin söyleyişinde belirgin uzatma yanlışlıkları kendini göstermektedir. Örneğin ilk hecesi uzun olan saha (sâha) sözcüğü ya sahâ biçiminde, ikinci hecesi, ya da her iki hecesi uzatılarak (sâhâ) söylenmektedir. Yine Arapçadan gelen ve ikinci hecesi uzun olan makam (mâkam) sözcüğünde uzatma ilk heceye ya da her iki heceye geçirilmekte (dâhi ya da dâhî) böylece Arapçada 'deha sahibi olan' anlamındaki dahi (dâhi) ile birleştirilmektedir. Hele Osmanlıcadan arta kalan resm-i kabul ve Arapça-Türkçe karışımı resm-i geçit tamlamalarının resmî kabul ya da resmî geçit olarak sesletilmesi anlamı değiştirdiği gibi gülünç de olmaktadır. Bütün bu yanlışların pek çoğu, bunların Türkçelerinin yeğlenmesi, örneğin yukarıda geçen saha yerine alan'ın, resm-i geçit yerine geçit töreni'nin kullanılmasıyla, kolaylıkla giderilebilir. Türkçeye özen ve saygı, birçok kusurun giderilmesinde başlıca çaredir.

(*Türkçenin Dünü Bugünü Yarını*, 3. Baskı, Ankara 2003, s. 152-157, kısaltılmıştır.)

“Sosyal medyanın dile etkisi”

Feyza Hepçilingirler

Sosyal medya hayatımıza ve dilimize iyice yerleşti. Sosyalleşmek ve iletişime geçmek için ona başvuruyoruz. Peki sosyal medya dilimizden ve ilişkilerimizden bir şeyler de götürüyor mu?

SOSYALLEŞMEK İSTERKEN...

Yaşamı çeşitli yönlerden değiştiren, yeni bir yaşam tarzı yaratan sosyal medyanın olumsuz etkileri, sağladığı kolaylıklar ve olanakların yanında çoğunlukla göz ardı edildi. Bir bilgi kirliliğine yol açıyordu ama bilgiyi akıl almaz bir hızla ulaştırılabilir kılmasının yanında bu kirlilik görmezden gelinebilirdi. Her türlü yayına günü gününe ulaşma olanağı veriyordu. İnsanları kaynak arama zorunluluğundan kurtarıyordu. İstedığınız sözcük ya da kişiyle ilgili bilgiyi, saniyelerle ölçülen kısıllıktaki bir zamanda önünüze serebiliyordu. Gerçek isim kullanma zorunluluğu getirmediği için güvensizlik uyandırıyor ama dünyanın bütün ortak iletişim kapılarını önünüze açma gücünün yanında bunun lafı bile edilmezdi. Şimdi dönülüp bakıldığında, öncesini anımsamakta güçlük çekeceğimiz yepyeni iletişim yolları açtı. En başta erişim gücü bakımından farklılık yarattı. Hem kullanıcıların bu medyaya erişimi hem de iletilerin hedef kitleye ulaşımı inanılmaz bir hıza ulaştı. Bu hız, ayrıntılara özen göstermeyi gereksiz ve anlamsız bir uğraş, bir çeşit külfet düzeyine indirdiği için bu özenin göz ardı edilmesine yol açıyorsa da durum fazla önemsenmedi.

Yeterince kulak vermemişseniz bir TV haberine, koyduğunuz yeri unutmuşsanız birkaç gün önceki gazeteye ulaşmanız olanaksızla yakınken sosyal medya her an, her yazılana ulaşma olanağı sağlıyordu; üstelik herkesin kullanımına sonuna kadar açıktı.

Yaygın medyada yabancılaşma çoktan başlamış; televizyonlarımızın adları Star, Show, Flash; gazetelerimizin adları Star, Radikal olmuştu zaten; sosyal medyada blog’laşma başlayınca “*blogger*” sözcüğü de girdi dile, “*domain*” sözcüğü de girdi. İletişim, “*Results for webmaster genel konular*” gibi İngilizce-Türkçe karışımı bir dille sürmeye başladı.

Bu durumun yol açtığı en tehlikeli oluşum gençlerin ve ço-cukların, İngilizcenin bu gösterişli üstünlüğü yüzünden kendi dillerini gözden çıkarmaları oldu. İngilizceleşmeyi çağdaşlık saymak, büyüklerden çocuklara geçti. Türkçeyi emanet edeceğimiz gençler, kendi dillerini sahip çıkılmaya değer görmemeye başladılar.

Okullarına Türkçe konusunda konuşma yapmak için gittiğim delikanlı, konferans salonunda bana karşı çıkacak cesareti gösterememişse de sonrasında benim Türkçe ile ilgili kaygılarıma katılmadığını bildirme gereğini duyup şöyle bir e-mektup göndermişti bana:

“iyi günler ben pazartesi günü konuşma yaptığımız (...) kollejinden 10. sınıf bir öğrenciyim pazartesi günü konuşmanızda belirttiğiniz türkçenin bozulması hakkındaki görüşünüzü yanlış buluyorum. Siz türkçe'nin bozulduğunu söylediniz fakat ben türkçenin dünyadaki birçok dil gibi yok olmaya mahkum olduğunu düşünüyorum çünkü dünyada uluslar arası bir dil olduğu sürece ulusal bir dil varlığı mümkün değildir” Türkçenin ortadan kalkmak zorunda olduğunu bu çocuğa düşündürenin kim ve ne olduğunu bulmak zor; böyle düşünen birinin Türkçeye özen göstermesinin beklenemeyeceğini kestirmek ise son derece kolay.

Sosyal medya, zaman zaman “Gezi Direnişi”nde olduğu gibi, zekâ pırıltılı sloganların yer aldığı parlak bir sahne görünümü olsa da genellikle bir onaylama ya da karşı çıkma duvarı olarak işlev görüyor. Dile getirilmek istenen düşüncenin alt yapısı kurulmadan, hangi olguların etkisiyle bu kaniya varıldığı, bu görüşün nasıl ortaya çıktığı, neden duyurulmak istendiği açıklanmadan; daha doğrusu bunlar üzerinde kafa yorulmadan paylaşma yoluna gidilmekte. Çünkü çok hızlı bir döngü söz konusu... Kısa kısa cümlelerle yorumlar yapılması, meramın anlatılması ile yetinmenin düşünce iletmek sanılması bu yüzden. Hız o kadar yüksek ki, o hıza yetişme telaşı, zaten yeni düşünceler üretmeye pek fırsat vermiyor. Facebook'ta bir tık ile beğendiğinizi bildirebilme olanağı, birkaç sözcüklük yorumları bile gereksiz kıldı. Yazıların arasına serpiştirilen güller, sapı kırık çiçekler, rengârenk kalpler; gülen, üzülen, göz kırpan, şaşakalan yüzler, duyguları iletmeyi kolaylaştırdı ama aynı zamanda duyguları sınırlandırdı da. Şekillerle ifadesini bulamayan duyguların hayatımızdaki varlığı kuşkulu duruma girdi. Sonuç olarak Türkçenin düşünce dili olarak gelişmesi, düşünmeyi gerektirmeyen anlık yorumlar yüzünden, duygu dili olarak gelişmesi, şekillerle ifade edilenler dışındaki duygulara kapıları kapatması yüzünden sekteye uğradı, uğruyor.

Sosyal medyada varoluş, ya ulaşılabilen haberlere yorum yaparak ya hoşça giden fotoğraf ve videolar paylaşarak ya da özel yaşamdan kareler kamuoyunun görüş ve beğenisine sunulurken sürdürüldü.

Anlatım o kadar dağıldı ki herkese açık yazışmalar, *“bu bir evanescence iki artı duman haykoo Rock in Kralları”* örneğinde olduğu gibi, ne dendiği anlaşılmayan, şifreliymiş gibi bir görüntüye büründü.

Daha sonra nereye gider, kestirmek zor ama sosyal medya aracılığıyla genişleyen sanal âlemde Türkçe şu anda, aşağıdaki örneklerde de görüleceği gibi, karikatüre dönüşmüş durumda: aynı yaratığa benziyoo

ne alaka yaratık zaten :D yaratıcı deil

n€ €nt€r€san ya bu kadunun n€r€sin€ aşık oldun kii :D

Hayallermdekine benzio.d

ya kendi resmini kaysana fceye cnm yaa

şeytanın elçisi heralde yaratığa benziyo”

Kaynak: <http://www.bbc.co.uk/academy/turkish/article/art20140422105728786>

ANLATIM BOZUKLUKLARI

Anlatım Bozukluğunun Sebepleri

Anlatım bozukluğunun en önemli sebeplerinden biri bilgi eksikliğidir. Dilbilgisi kurallarını iyi bilmemek, deyimlere hâkim olmamak ve noktalama işaretlerini nerde ve nasıl kullanılacağını bilmemek bu bilgi eksikliğinin yoğunlaştığı başlıca konulardandır. Bunların dışında dikkatsizlik, özensizlik, dil bilincine sahip olmama, duyarsızlık ve dile gerekli özeni göstermeden eserler veren yazarlardan etkilenme gibi diğer bazı nedenler de sayılabilir.

Her kelimenin farklı bir anlama sahip olduğunu göz önünde bulundurmak, gereksiz kelime kullanımından sakınmak, cümlelerin öğelerinin eksiksiz ve yerinde kullanılmasına ve birbirleri ile uyumlu olmalarına dikkat etmek ve noktalama işaretlerini doğru kullanmak pek çok anlatım bozukluğu probleminin önüne geçecektir.

Anlatım Bozukluğunun Türleri

Anlamsal Anlatım Bozuklukları

Anlamsal anlatım bozuklukları; kelimelerin yanlış anlamda kullanılmasını, gereksiz kelime kullanılmasını, birbiriyle çelişen kelimelerin bir arada kullanılmasını, atasözleri ve deyimlerin yanlış kullanılmasını, zarf veya sıfatların yanlış yerde kullanılmasını ve mantık hatalarını kapsar.

Anlama dayalı anlatım bozukluğuna sebep olan bazı durumlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Kelimenin Yanlış Anlamda Kullanılması

Bu tarz anlatım bozuklukları, daha çok telaffuz ve imla bakımından birbirine yakın kelimelerin, aynı kökten türemiş kelimelerin veya yakın anlamdaki kelimelerin yanlışlıkla birbirinin yerine kullanılması sonucu meydana gelen anlatım bozukluklarıdır:

“O çok çekimserdir, kolay kolay insan içine çıkamaz.” cümledeki “*çekimser*” kelimesi yerine “*çekingen*” sözcüğü kullanılmalıdır. Cümlenin doğrusu “O çok çekingendir, kolay kolay insan içine çıkamaz.” şeklinde olmalıdır.

“Beni ablamla karşılaştıran babam, beni hep azımsamıştır.” cümledeki “*azımsamak*” sözcüğü yerine “*küçümsemek*” sözcüğü kullanılmalıydı. Cümlenin doğrusu “Beni ablamla karşılaştıran babam, beni hep küçümsemiştir.” şeklinde olmalıdır.

“Maalesef müşteriler, iki ürün arasındaki ayrıntıyı fark edemiyor.” cümledeki “*ayrıntı*” sözcüğü yerine “*ayrım*” sözcüğü kullanılmalıydı. Cümlenin doğrusu “Maalesef müşteriler, iki ürün arasındaki ayrımı fark edemiyor.” şeklinde olmalıdır.

2. Kelimenin Gereksiz Kullanılması

Cümlede bir sözcüğün gereksiz kullanılması cümlenin anlamının bozulmasına sebep olur. Cümleden çıkarıldığında cümlenin anlamında bir eksilme veya daralma olmuyorsa sözcük veya sözcük grubu gereksiz kullanılmış demektir:

“O çok uzun zamandır ailesiyle birlikte yaşıyor.” cümledeki “*birlikte*” sözcüğü çıkarıldığında cümlede bir anlam daralması olmamaktadır. “*Ailesiyle*” sözcüğünün sonundaki “*ile*” eki zaten birliktelik anlamını karşılamaktadır. Cümlenin doğrusu “O çok uzun zamandır ailesiyle yaşıyor.” şeklinde olmalıdır.

“Müdür, çok sert görünmesine rağmen hem iyi kalpli hem de merhametlidir.” cümledeki “*iyi kalpli*” ve “*merhametli*” sözcükleri anlam bakımından aynıdır. İkisinden birinin kullanılması yeterlidir. Cümle “Müdür, çok sert görünmesine rağmen merhametlidir.” şeklinde düzeltilebilir.

“Uzun zamandır görüşemiyoruz belki de yarın çıkar gelirim muhtemelen.” cümledeki “*muhtemelen*” ve “*belki*” kelimeleri ihtimal bildirmektedir. İkisinden birini kullanmak yeterlidir. Cümle “Uzun zamandır görüşemiyoruz belki de yarın çıkar gelirim.” şeklinde düzeltilebilir.

3. Anlamca Çelişen Sözcüklerin Birlikte Kullanılması

Bu tür anlatım bozukluğu, daha çok anlamca birbirine zıt sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla meydana gelir. Bu durumda cümlenin anlamında bir çelişki oluşur. Bu tür anlatım bozuklukları, iki sözcükten birisinin cümleden çıkarılması ile giderilebilir:

“Bu işi büyük bir ihtimalle, mutlaka o yapmıştır.” cümledeki “*mutlaka*” ifadesi emin olma durumlarında kullanılır; “*ihtimal*” sözcüğü ile aynı ifadede kullanımı hatalıdır.

“Zannetmiyorum ama kesinlikle gelmiştir.” cümledeki “*zannetmeme*” sözcüğü belirsizlik ifade etmektedir; “*kesinlikle*” sözcüğü ile birlikte aynı ifadede kullanımı hatalıdır.

“Yarına bu iş tamamen bitti sayılır.” cümledeki “*tamamen*” sözcüğü kesinlik ifade ederken “*sayılır*” sözcüğü ihtimal anlamı içermektedir. Birbirleri ile çelişen bu iki sözcükten birisi cümleden çıkarılırsa cümledeki anlatım bozukluğu giderilmiş olur.

4. Atasözleri ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması

Atasözleri ve deyimler, belirli durumlar için kullanılan kalıplaşmış ifadelerdir. Yanlış bir bağlamda kullanılmaları anlatım bozukluğuna neden olur. Atasözü ve deyimlerin sözcüklerinin yerlerini değiştirmek veya asli sözcüklerinin yerine farklı bir sözcük kullanmak da anlamlarında bir bozulma meydana getirir:

“Zor durumdaki kardeşine yardım edebilmek için elinden geleni ardına koymadı.” cümledeki “*elinden geleni ardına koymamak*” deymi olumsuz bir durumu ifade etmek için kullanılır. Olumlu durumlarda ise “*elinden geleni yapmak*” deymi kullanılmaktadır. Cümle “Zor durumdaki kardeşine yardım edebilmek için elinden geleni yaptı.” şeklinde düzeltilmelidir.

“Benim talihim ancak balık ağaca çıkınca döner.” cümlede, deyim bir sözcüğünün değiştirilmesine dayalı anlatım bozukluğu vardır. Olması imkânsız bir durumu ifade etmek için kullanılan deyim doğru “*balık kavağa çıkınca*” şeklindedir. Cümle “Benim talihim ancak balık kavağa çıkınca döner.” şeklinde düzeltilmelidir.

“Annesi, kızının evliliği konusunda o kadar hassastı ki kılı seksen yarıyordu.” cümlede bir annenin aşırı titiz davranması abartılı bir şekilde vurgulanmak istenmektedir. Fakat “*kılı kırk yarmak*” şeklindeki deyim asli yapısı bozulmakta bu da bir anlatım bozukluğuna sebep olmaktadır. Cümle “Annesi, kızının evliliği konusunda o kadar hassastı ki kılı kırk yarıyordu.” şeklinde düzeltilmelidir.

5. Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması

Sözcüğün yanlış yerde kullanılması cümlenin anlamında bir belirsizliğe neden olur. Daha çok, zarf veya sıfat görevindeki kelimelerin niteledikleri isim ya da fiillerin önünde değil de farklı bir yerde kullanılmasından kaynaklanır:

“Yeni açılan müessesenin tanıtılması amacıyla bir yıldır ücretsiz araba yıkıyorlar.” cümlesindeki “*ücretsiz*” sözcüğü “*araba*” kelimesinin bir sıfatı değil, “*yıkamak*” fiilinin zarfıdır. Cümle “Yeni açılan müessesenin tanıtılması amacıyla bir yıldır arabaları ücretsiz yıkıyorlar.” şeklinde düzeltilebilir.

“Keloğlan, bir güzel devi dövdü ve tüm köyü kurtardı.” cümlede anlatılmak istenen Keloğlan’ın güzel olan bir devi değil, devi bir güzel dövdüğüdür. Cümledeki anlatım bozukluğu “Keloğlan, devi bir güzel dövdü ve tüm köyü kurtardı.” şeklinde düzeltilebilir.

“Çok kafası karıştığı için sınavlarına hazırlanamıyordu.” cümlesindeki “*çok*” kelimesi “*kafa*” kelimesinin sıfatı değil “*karışmak*” fiilinin zarfıdır. “*Çok*” kelimesi “*karıştığı*” kelimesinin önüne alınırsa cümledeki anlam belirsizliği giderilmiş olur: “Kafası çok karıştığı için sınavlarına hazırlanamıyordu.”

6. Mantığa Aykırı İfadeler Kullanılması

Cümlenin anlamındaki mantıksızlığın sebep olduğu anlatım bozuklukları bu kategoridedir. Bu tip anlatım bozukluklarında cümle, gramer bakımından genellikle doğrudur. Hata, ifade edilen yargının mantığa aykırı olmasından kaynaklanır.

“Bu ilaç, yanlış kullanıldığında öldürebilir hatta kansere yol açabilir”. cümlede bir sıralama hatası vardır. İlacın daha az tehlikeli olan yan etkisinden daha çok tehlikeli olan yan etkisine doğru bir sıralama yapılmalıydı. Cümle “Bu ilaç yanlış kullanıldığında kansere yol açabilir hatta öldürebilir.” şeklinde düzeltilebilir.

“Kırmızı Başlıklı Kızı bekleyen kurt yatağa yattı, yorganı boğazına kadar çekti, yüzü görünmesin diye perdeleri sıkıca kapattı.” cümlede, olaylar gerçekleşme sırasına göre dizilmediği için bir anlatım bozukluğu meydana gelmektedir. Kurt’un, perdeleri kapattıktan sonra yatağa yatması gerekirdi. Cümledeki bu mantık hatası “Kırmızı Başlıklı Kızı bekleyen kurt, yüzü görünmesin diye perdeleri sıkıca kapattı, yatağa yattı, yorganı boğazına kadar çekti.” şeklinde düzeltilebilir.

“Bu kaza başınıza geldiğinde olay yerinde miydiniz?” Bu sorunun bir kazazedeye yöneltilmiş olması mantığa aykırıdır. Kazanın kurbanı olan şahıs orada olmasaydı zaten başına bu kaza gelmemiş olurdu.

“O kadar zor durumdaydı ki bırak yiyecek bir lokma ekmeği içecek bir tas orbası bile yoktu.” Bir lokma ekmeği bulamayan birinin bir tas orbasının olması zaten beklenemez. Cümlede mantıksal bir sıralama hatası bulunmaktadır. Cümle “O kadar zor durumdaydı ki bırak içecek bir tas çorbayı yiyecek bir lokma ekmeği bile yoktu.” şeklinde düzeltilbilir.

Yapısal Anlatım Bozuklukları

Yapıya dayalı anlatım bozuklukları cümlelerin özne, yüklem, nesne ve tümleç gibi öğelerinden birinin eksikliğine dayalı bozuklukları, özne-yüklem uyumsuzluğunu, ek-fiil eksikliğini, çatı uyumsuzluğunu, tamlama hatalarını, noktalama işaretlerinin eksik veya yanlış kullanımını, iyelik ekinin eksik veya gereksiz kullanımını kapsar.

Yapısal anlatım bozukluklarına neden olan bazı durumlar aşağıdaki gibi tasnif edilebilir:

1. Özne Eksikliği

Daha çok, birden fazla yüklem bulunduran sıralı ve bağlı cümlelerde öznelerden birinin söylenmemesinden yahut fiilimsi bulunduran bileşik cümlelerde öznenin unutulmasından kaynaklanır:

“Biz onlara hiç gitmedik ama bize geldiler.” Burada “*ama*” bağlacı ile bağlanmış bir cümle vardır. İlk cümlelerin öznesi “*biz*” sözcüğüdür. İkinci cümlelerin öznesi olan “*onlar*” sözcüğü söylenmediği için cümlede bir anlam belirsizliği meydana gelmektedir. Cümle “Biz onlara hiç gitmedik ama onlar bize geldiler.” şeklinde düzeltilbilir.

“Bu yazıda birçok hata var, düzeltilcek gibi değil!” Sıralı bir cümle olan örnekteki ikinci yüklemün öznesi olan “*hiçbiri*” sözcüğü eksiktir. Cümle “Bu yazıda birçok hata var, hiçbiri düzeltilcek gibi değil!” şeklinde düzeltilbilir.

“Herkes başkasını suçluyor, kendisinde kabahat aramıyordu.” Yine sıralı bir cümle olan örnekteki ikinci yüklemün öznesi “*hiç kimse*” eksiktir. Cümle “Herkes başkasını suçluyor, hiç kimse kendisinde kabahat aramıyordu.” şeklinde düzeltilbilir.

“Onun son eserindeki anlaşılamayan sözcükler düzeltilerek yeniden basıldı.” Bileşik bir cümle olan örnekteki temel cümlelerin öznesi “*eser*” sözcüğüdür. Söylenmemiş olması cümlede bir anlam belirsizliğine sebep olmaktadır. Cümle “Onun son eserindeki anlaşılamayan sözcükler düzeltilerek eser yeniden basıldı.” şeklinde düzeltilbilir.

2. Nesne Eksikliği

“Neyi” ve “kimi” sorularının cevabı olan nesnenin eksikliği, cümlede bir anlam belirsizliğine yol açar. Bu tür anlatım bozukluğu daha çok, sıralı, bağlı ve bileşik cümlelerde tümleçlerden birinin unutulmasıyla yahut farklı iki tümleç alması gereken cümlelerde tümleçlerden birinin söylenmemesi ile meydana gelir:

“Uzun zamandır ailesiyle ilgilenmiyor, ihmal ediyordu.” cümlede “*Kimi ihmal ediyordu?*” sorusunun cevabı olan “*ailesini*” kelimesi eksiktir. Cümledeki anlatım bozukluğu cümleye nesnenin eklenmesiyle “Uzun zamandır ailesiyle ilgilenmiyor, ailesini ihmal ediyordu.” şeklinde düzeltilebilir.

“Konuşmalarında dakiklikten dem vurmasına rağmen hayatına uyguladığı söylenemezdi.” cümlede “*Neyi hayatına uyguladığı söylenemezdi?*” sorusunun cevabı olan “*dakikliği*” sözcüğü eksiktir. Cümle “Konuşmalarında dakiklikten dem vurmasına rağmen dakikliği hayatına uyguladığı söylenemezdi.” şeklinde düzeltilebilir.

“Ondan nefret ediyorum ama görmeden de duramıyorum.” Örnekte “*ama*” bağlacıyla bağlanmış cümle bulunmaktadır. İkinci cümlenin yüklemine sorulacak “*Kimi görmeden duramıyorum?*” sorusunun cevabı olan “*onu*” sözcüğü eksiktir. Örnekteki anlatım bozukluğu cümleye nesnenin eklenmesiyle “Ondan nefret ediyorum ama onu görmeden de duramıyorum.” şeklinde düzeltilebilir.

3. Tümleç Eksikliği

Bazı yüklemeler, ifade ettiği anlamlara uygun olarak bulunma halinde, çıkma halinde veya yönelme halinde olan dolaylı tümleçlerle bir arada kullanılabilir, bileşik cümlelerde bu duruma dikkat etmemek ciddi anlatım hatalarına sebep olabilir:

“Göreve yeni gelmesine rağmen dernek başkanını seviyoruz ve güveniyoruz.” cümlesinde “*Kime güveniyoruz?*” sorusunun cevabı olan “*dernek başkanına*” eksiktir. Cümledeki tümleç eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu “Göreve yeni gelmesine rağmen dernek başkanını seviyoruz ve dernek başkanına güveniyoruz.” şeklinde dolaylı tümleç yerine konularak düzeltilebilir.

“O, birlikte yaşadığı kaynanasını çok sever ara sıra hediye bile alırdı.” cümlesinde “*Kime hediye alırdı?*” sorusunun cevabı olan “*kaynanasına*” sözcüğü eksiktir. Cümledeki anlatım bozukluğu dolaylı tümlecin eklenmesiyle giderilebilir: “O, birlikte yaşadığı kaynanasını çok sever kaynanasına ara sıra hediye bile alırdı.”

“Ödevini büyük bir titizlikle hazırlıyor çok önem veriyordu.” cümlede “*Neye önem veriyordu?*” sorusunun cevabı olan “*ödevine*” sözcüğü eksiktir. Cümledeki anlatım bozukluğu

dolaylı tümlecin eklenmesiyle giderilebilir: “Ödevini büyük bir titizlikle hazırlıyor, ödevine çok önem veriyordu.”

“Devlet dairelerine girerken ve çıkarken dikkat edilmesi gereken bazı kurallar vardır.” Cümlede, “*çıkarken*” zarf- fiilin tümleci olan “*devlet dairelerinden*” sözcükleri eksiktir. Cümledeki anlatım bozukluğu dolaylı tümlecin eklenmesiyle giderilebilir: “Devlet dairelerine girerken ve devlet dairelerinden çıkarken dikkat edilmesi gereken bazı kurallar vardır.”

4. Yükleme Eksikliği

Birden fazla özne bulunduran cümlelerde yüklemelerden birinin söylenmemesi yahut heri ki öznenin de tek yükleme bağlanması durumlarında meydana gelir.

“Anneme sen, babama ben haber vereyim.” sıralı bir cümle olan örnekteki iki özne, tek yükleme bağlanmıştır. İlk cümlenin öznesi olan “*sen*” sözcüğü birinci şahsa göre çekimlenmiş “*haber vereyim*” yüklemine değil ikinci şahsa göre çekimlenmiş “*haber ver*” yüklemine bağlanmalıydı. Cümledeki yükleme eksikliğine bağlı olan anlatım bozukluğu “Anneme sen haber ver, babama ben haber vereyim.” şeklinde düzeltilebilir.

“Ortaokuldan beri tarih dersini hiç, matematiği ise çok severim.” cümlesinde her iki öznenin de olumlu “*severim*” yüklemine bağlanması, cümlenin anlamında bir belirsizlik oluşmasına sebep olmaktadır. Cümledeki anlatım bozukluğu, cümleye olumsuz bir “*sevmem*” yüklemine eklenmesiyle düzeltilebilir: “Ortaokuldan beri tarih dersini hiç sevmem, matematiği ise çok severim.”

“Ev işlerini annem, alışverişi ise ben yaparım.” cümlesinde ilk öznenin yüklemi olan “*yapar*” sözcüğü eksiktir. Cümledeki anlatım bozukluğu “Ev işlerini annem yapar, alışverişi ise ben yaparım.” şeklinde düzeltilebilir.

“Onun bana yaptıklarını bir Allah bir de ben bilirim!” İki özne bulunduran örnek cümlede birinci öznenin yüklemi eksiktir. Cümledeki anlatım bozukluğu, cümleye üçüncü şahsa göre çekimlenmiş bir yükleme eklenmesi ile giderilebilir: “Onun bana yaptıklarını bir Allah bilir bir de ben bilirim!”

5. Özne-Yükleme Uyumsuzluğu

Özne ve yükleme birbiriyle tekillik ve çoğulluk bakımından uyumlu olmalıdır:

1. şahıs ile birlikte bir özne daha varsa yükleme 1. çoğul şahıs (biz) ekiyle çekimlenir: “Ben ve Ali birlikte geliyoruz.”

2. şahıs ile birlikte bir özne daha varsa yüklem 2. çoğul şahıs (siz) ekiyle çekimlenir: “Sen ve kardeşin birlikte gelebilirsiniz.”

3. şahıs ile birlikte bir özne daha varsa yüklem 3. çoğul şahıs (onlar) ekiyle çekimlenir: “O ve arkadaşları yemeğe katılmayacaklar.”

Cümlenin öznesi topluluk bildiren bir kelimeyse yüklem tekil olur: “**Parti**, yeni başkan konusunda karar **veremiyor**”.

Öznesi, çokluk eki almış topluluk ifade eden bir kelime olan cümlenin yüklemi çokluk eki ile çekimlenebilir: “**Takımlar** bu havada oynamayı göze alamıyorlar.”

Çoğul durumundaki özne insan dışı bir varlıksa yüklem tekil olur: “Yanlış park eden **arabalar** polis tarafından **çekildi**.”

Özne, belgisiz zamir veya sıfatısa yüklem tekil olmalıdır: “ **Birçokları** benim gibi **düşünüyor**.”

Saygı ifade etmek maksadıyla tekil bir öznenin yüklemi çoğul olabilir: “**Ahmet Bey**, bu mevzuda ne düşünüyorlar?”

6. Ek-Fiil Eksikliği

Genellikle biri olumlu diğeri olumsuz iki yargı ifade eden cümlelerde ek fiil eksikliği anlatım bozukluğuna neden olur. Bu tür cümlelerde yüklem genellikle isim soyludur:

“Beklediğin ben değil de başkası mıydı?” cümledeki ek-fiil eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu “Beklediğin ben değildim de başkası mıydı?” şeklinde düzeltilebilir.

“Onlar çok zengin ama mutlu değillerdi.” cümledeki ek fiil eksikliği “*zengin idi*” veya “*zengindi*” şeklinde düzeltilerek cümledeki anlatım bozukluğu getirilebilir: “Onlar çok zengindi ama mutlu değillerdi.”

“Huyları birbirini tutmazdı, ikizlerden biri çalışkan diğeri değildi.” cümledeki ek-fiil eksikliği “*çalışkan idi*” veya “*çalışkandı*” şeklinde düzeltilerek cümle anlam bakımından daha düzgün hale getirilebilir: “Huyları birbirini tutmazdı, ikizlerden biri çalışkandı diğeri değildi.”

7. Çatı Uyumsuzluğu

Cümledeki yüklem etkense eylemsi de etken olmalıdır. Bileşik cümlelerde temel cümlenin yüklemi ile yan cümledeki eylemsinin uyumsuzluğu anlatım bozukluğuna neden olur:

“Buluştuktan sonra İstanbul’a doğru hareket edildi.” cümlesindeki yüklem edilgen, eylemsi ise etken yapıdadır. Cümledeki eylemsi “*buluşulduktan*” şeklinde edilgen hale

getirilerek anlatım bozukluğu düzeltilebilir: “Buluşulduktan sonra İstanbul’a doğru hareket edildi.”

“Yanına kadar gidilmişse de göremedi.” cümlede eylemsi edilgen, yüklem ise etken durumdadır. Cümledeki eylemsi “*gitmişse*” şeklinde etken hale getirilerek bu uyumsuzluk giderilebilir: “Yanına kadar gitmişse de göremedi.”

“Oraya ulaşınca evdekilere haber verilecek.” cümledeki uyumsuzluk, eylemsinin “*ulaşılınca*” şeklinde edilgen hale getirilmesi ile giderilebilir: “Oraya ulaşılınca evdekilere haber verilecek.”

8. Eklerin Yanlış Kullanılmasından Kaynaklanan Anlatım Bozuklukları

Eklerin eksik, fazla veya yanlış kullanılması cümlelerde anlatım bozukluklarına sebep olabilir. Bu tür hatalarla fazla karşılaşmaktadır:

“Gelişine sevindik gittiğine üzüldük.” cümlesinde fiilimsiler birbirinden farklı ekler olarak anlatımın akışını bozmaktadır. Cümledeki anlatımındaki bu bozukluk fiilimsilerin “*geldiğine-gittiğine*” yahut “*gelişine-gidişine*” şeklinde düzeltilebilir.

“Öğretmenimin bize bakışı ve gülmesi çok samimi idi.” cümledeki anlatım bozukluğu fiilimsilerin “*bakışı-gülüşi*” yahut “*bakması-gülmesi*” şeklinde birbirine uyumlu hale getirilerek giderilebilir.

“Dünkü toplantıda bu konuyla ilgili çok fazla görüşler bizlere de iletildi.” cümlesinde çoğul eki gereksiz kullanılarak bir anlatım bozukluğuna sebep olmaktadır, “-ler” eki cümleden çıkarılarak yanlışlık düzeltilebilir.

“2015’lerde biz buralarda top koşturuyorduk.” cümlesine “-ler” ekinin getirilmesi uygun olmamıştır, sanki cümleden çok fazla 2015 varmış gibi bir anlam çıkmaktadır. Cümleden çoğul ekinin atılması ile cümle sorunsuz hale gelir. “2015’te biz buralarda top koşturuyorduk.”

9. Yanlış Kurulmuş Tamlamalar

Yanlış bağlanmış tamlamalar ve tamlayanı yahut tamlananı unutulmuş tamlamalar cümlede anlatım bozukluğuna neden olur:

“Özel ve devlet okullarındaki eğitim anlayışı birbirinden tamamen ayrılmaktadır.” cümledeki “ve” bağlacı ile atfedilmiş tamlamadaki hata “*özel okullar ve devlet okulları*” şeklinde düzeltilebilir.

“Kahramanımız, karlı dağlar ve çöller aşarak nihayet sevdiğine kavuştu.” cümlede “ve” bağlacı ile bağlanmış bir sıfat tamlaması vardır. “Cümlede “*karlı*” sıfatının hem “*dağ*” hem

de “çöl” sözcükleri için “*tamlayan*” olarak kullanılması anlatım bozukluğuna neden olmaktadır.

“Onlara kötü davranıp sana saygı duymalarını bekleyemezsin.” cümlede, *tamlayanı* unutulmuş bir isim tamlamasının yol açtığı bir anlatım bozukluğu vardır. Cümle “Onlara kötü davranıp onların sana saygı duymalarını bekleyemezsin.” şeklinde düzeltilirse anlatım bozukluğu giderilmiş olur.

10. Noktalama İşaretlerinin Yanlış Kullanılması

Noktalama işaretleri yazılı anlatım için son derece önemlidir. Yanlış kullanılmaları anlam bakımından problemlere yol açar:

“Kız babasına hüznle baktı.”

“Kız, babasına hüznle baktı.” Cümlede, bir kızın, babasına hüznle bir şekilde bakması ifade edilmek istenmektedir ve virgül kullanılmaması durumunda cümlede bir anlam belirsizliği oluşmaktadır.

“Uzun açıklamalarıyla gündemi rahatlattı.”

“Uzun, açıklamalarıyla gündemi rahatlattı.” Cümlede soyadı *Uzun* olan bir yetkilinin yaptığı açıklamalar kastedilmektedir. İlk haliyle cümle oldukça farklı bir manaya gelmektedir.

11. İyelik Ekinin Gereksiz Kullanımı

Cümlede iyelik ekinin gereksiz kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur:

“Karda yürümesini çok severim.” Cümlede *iyelik eki* gereksiz kullanılmaktadır. Cümledeki anlatım bozukluğu “Karda yürümeyi çok severim.” şeklinde düzeltilebilir.

“Usta, ‘Bana oradan birisini çağırın!’ diye seslendi.” Cümledeki “*birisini*” sözcüğündeki iyelik eki gereksiz kullanılmaktadır. İyelik eki kaldırılarak “*birini*” şeklinde kullanmak cümledeki anlatım bozukluğunu giderecektir: “Usta, ‘Bana oradan birini çağırın!’ diye seslendi.”

Mastar eki *-ma/-me*’nin iyelik eki almış hali *-ması/-mesi* bazen deyimleşerek kalıplaşır. Bu durumda anlatım bozukluğu olarak kabul edilmemesi gerekir:

“Bekçi, oturmasını kalkmasını bilmeyen biri olduğundan mahallede çok da sevilmezdi.” Cümledeki “*oturmasını*” ve “*kalkmasını*” kelimelerindeki *iyelik ekinin* gereksiz kullanıldığı söylenemez. Çünkü bu kelimeler “*oturmasını kalkmasını bilmek*” şeklinde kalıplaşmış bir deyimdir.

“Biz bu oyunu bozmasını da biliriz!” Örnekteki kullanım da “*oyunu bozmasını bilmek*” şeklinde kalıplaşmış olduğundan anlatım bozukluğu olarak adlandırılmamalıdır.

SÖZÜN DOĞRUSU

birkaç	itfaiye	Müslümanlıkta
birkaçı	sağ ol	Türklük
Türkleşmek	Türkçü	Türkçülük
Türkçe	Avrupalılaşmak	Bursalı
Konyalı	Türkçenin	Hollandalıdan
Egzoz	Hristiyan	Hristiyanlık
birçok	Nemrut Dağı	yazadurdu
hiçbir	Aral Gölü	Dicle Irmağı
hoşça kal	Çanakkale Boğazı	Ege Denizi
kurdele	Asya Yakası	Zigana Geçidi
hiçbiri	Fırat Nehri	Süveyş Kanalı
Cıvalı Taş Devri	Millî Edebiyat Dönemi	birtakım
hiç kimse	pek çok	herhangi
birçok	birçoğu	aforoz
Van kedisi	Karaköy Meydanı	hastane
ilköğretim	ilkokul	ortaokul
ortaöğretim	Adanalı	başı boş
Atatürk Bulvarı	Mostar Köprüsü	acente
Alanya Kalesi	Öğretmenler Günü	on sekiz ülke
Salih Bey	birbiri	materyal
herhâlde	ambar	başvurmak
pantolon	dekorasyon	amfi
herkes	hâlbuki	

çember	iddia	beş yüz bin lira
kanepes	aforoz	vazgeçmek
18.00'da	metot	gökyüzü
jeneratör	ne yazık ki	1923'te

afakanlar bastı	Osmanlı Dönemi	rastlantı
oryantal	duymazlıktan geliyor	dershane
sezaryen	hafta sonu	gardırop
işten bile değil	atölye	yâd etmek
randevu	Budizm	okuryazar
ikişer	üçer	dörder
panorama	Tülay abla	kolonya
yeryüzü	asgari ücret	yevmiye
palas pandıras	anaokulu	Psikoloji Bölümü
Anadolu Kulübü	Yeşilay Derneği	Emek İnşaat
tabldot	boşboğaz	Öztoprak Mahallesi
Hindistan cevizi	selektör	mozaik
dokuzar	hoparlör	Bakanlar Kurulu

KELİME ÇALIŞMASI

* Hâlbuki öğretmen bu tür l.....t hareketlerden hiç hoşlanmazdı.

* Bankalar tarafından m.....r edilen tüketiciler sonunda seslerini duyurabildiler.

* Doktor ona artık kendini yormamasını, i.....t etmesi gerektiğini söyledi.

* Sonunda bizim köyümüzde de yol yapımı ve t.....t çalışmaları başladı.

* II. Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa ülkelerinde yaşanan psikolojik travma ve çaresizlik uzun yıllar birçok kişiyi i.....a sürüklemişti.

* Eskiyen ve depreme dayanıklı olmayan apartmanlarınızı m.....te vermeden önce araştırın.

* Saatlerce asansörde m.....r kalan adam, kurtarıldıktan sonra hastaneye gitmeyi re.....ti.

* Trafik polisleri sürücülerini çevirip alkol m.....si yaptı.

* Görevini s.....l eden müdür hakkında kamu davası açıldı.

medeniyet

acele

elit

kaygı

fedakâr

hamle

hararet

lakayıt

mahallî

mahsul

mazbata

absürt

monoton

mukadderat

taviz

mükellef	telaffuz	umumi
tebliğ	iltica	tabaka
teminat	suni	mahsur
takat	mahzur	mazur
müsamaha	iskonto	mukadderat
ahd	taahhüt	müteahhit
suistimal	muayene	mağdur
müteahhit	intihar	tadilat
inşaat	mahsur	mahsul
istirahat	itaat	

Kovuşturma=

“Tehdit ve şantaj iddialarıyla ilgili yürütülen soruşturmada hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.”

“Zimmetine para geçirme ve haksız kazanç sağlama suçları hakkında kovuşturma açıldı.”

“Duruşmalarda ruhsatlarla ilgili gerekli incelemelerin yapılmadığı belirtilerek dosya hakkındaki kovuşturmanın genişletilmesi talep edildi.”

Aymazlık=

“Bazıları içinde bulunduğu kötü koşulları değiştirmek ve yapılan haksızlıklardan sıyrılmak için çalışıp çabalarken bazıları ise bir aymazlık içinde bencilce kendi hayatlarını yaşama derdindeydi.”

“Bir an önce bu aymazlıktan kurtulmalı ve gözünü açıp tüm gerçekleri görmelisin.”

ANLATIM BOZUKLUĞU (UYGULAMA)

Babam Latin Alfabeyi uygulayan ilk öğretmenlerdendi.

Türk ve Yunanlı yüzücüler, Ege'nin mavi sularında buluşup birlikte kulaç attı.

Bir çatı etrafında toplanmazsak sonumuz hüsrân.

Başhekim, SSK'lılara da hizmet verilmeye başlanmasıyla birlikte artan hasta yoğunluğu nedeniyle kapasitenin yetersiz geldiğini söyledi.

Bu da onların daha fazla suça yönelmesini sağlıyor.

Eğirdir Belediyespor eski günlerine geri dönecek.

Ülkemiz müzelerinde çalışan idari ve güvenlik personeli konularında ne kadar uzmandır?

İnsanların çoğu burayı bilmezler.

Evin sahibi Korkmaz'a defalarca tebliğ yapıldı, ancak kendisi çıkmayınca belediye de mahkeme kararı ile evi yıktı.

Bütün gün bomboş evde oturdum.

Havada uçuşan beyaz kar taneleri bana çocukluğumu andırıyordu.

Bu uluslararası fuarda, daha çok, yurt dışından ithal edilen ürünler sergileniyor.

Yarışmanın sonucunda iki oyuncu da el sıkışarak centilmenlik örneği sergiledi.

Yeni piyasaya sürülen bu ürün çok beğenildi.

Kitap okumaya dostlarımdan daha çok vakit ayırırım.

Ahşap konakta çıkan yangındaki zarar gören eşyaların çoğu kullanılmaz duruma gelmişti.

Bu köylerin yollarının kapanmasının nedeni karın beklenenden çok yağmasındandır.

Filmin konusu, 1960-1980 yılları arasında yaşanan bir olayı anlatıyor.

Yapraklar, sonbaharda sararırlar.

Bu gibi olayları saymakla bitmez.

Herkes yarınki sınava çalışıyor, konuşmuyordu.

İlk kez geldiği bu kenti çok beğenmiş, hiç ayrılmak istememişti.

İnsan arkadaşlarına olan güvencesini hiçbir zaman kaybetmemeli.

ÖRNEK ÇALIŞMA SORULARI

1. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde bir anlatım bozukluğu vardır?

- A. Sınavlar, muhtemelen haftaya ertelenecek.
- B. Şahsi sorular sorarak onu bunaltmıştı.
- C. Annemin, mutfakta kendi kendine konuştuğu duyuluyordu.
- D. Annesini sevmesine rağmen, sık sık tartışıyordu.
- E. Yaz tatiline çıkmak istediğimi söyledim.

2. “Deyimlerin yanlış kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur.” Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde deyim, anlatım bozukluğuna neden olmayacak şekilde doğru kullanılmıştır?

- A. O kadar telaşlıydı ki etekleri zil çalıyordu.
- B. Göze batmak için çok çabalıyordu.
- C. Söylediklerime biraz kulak kabartın!
- D. Ağzına geleni söylüyordu, çok kızmıştı.
- E. Bizi mutlu etmek için elinden geleni ardına koymaz.

3. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde özne-yüklem uyumsuzluğundan kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

- A. Düğüne, sen ve baban birlikte gelebilirsiniz.
- B. Ben, kardeşim ve dayım hiç anlayamayız.
- C. Hep birlikte güzel günler göreceğiz.
- D. Kış gelince kayıklar kızağa çekilir.
- E. Odunlar şöminenin üstüne dizildiler.

4. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde dolaylı tümleç eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

- A. Defteri dikkatle inceliyor, bir şeyler yazıyordu.
- B. Sınavdan düşük almak onu rahatsız etmişti.
- C. Okula giderken servisi kullanmaya özen gösteriyordu.
- D. Köylüler, onun duygusuz biri olduğunu düşünüyordu.
- E. Yeni çıkan kitabını imzalamak için buraya geliyor.

5. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde çatı uyumsuzluğundan kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

- A. Her şey konuşulup tatlıya bağlandı.
- B. Konuklar tek tek aranıp haberdar edildi.
- C. Aniden kapıyı açıp içeri girdi.
- D. Önce etraflıca düşünüldü sonra yapıldı.
- E. Çok çalışıp bugüne kadar gelindi.

6. “Bundan böyle artık tek başınasın!” cümlesindeki anlatım bozukluğu aşağıdaki işlemlerden hangisi gerçekleştirilirse düzelir?

- A. Sondaki ünlem işareti kaldırılırsa
- B. “Tek başınasın” yerine “kendi başınasın” getirilirse
- C. “Artık” sözcüğü cümleden çıkarılırsa
- D. “Artık” sözcüğü en başa alınırsa
- E. “Böyle” sözcüğünden sonra bir virgül konulursa

7. “Cümlede, gereksiz kelime kullanımı anlatım bozukluğuna neden olur.” Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde bu tanıma uyan bir anlatım bozukluğu vardır?

- A. Başkanlık, gerekli işlemleri başlattı.
- B. Biraz istirahat ederse iyileşecek.
- C. Tükenmez kalemle yazmak sınav kurallarına aykırıdır.
- D. Anneannem bu konuda çok hassastı, kılı kırk yararadı.
- E. Elinde, mavi kaplı bir defter tutuyordu.

8. “Cümlede, birbiri ile çelişen sözcüklerin bir arada kullanılması anlatım bozukluğuna sebep olur.” açıklamasındaki anlatım bozukluğunun bir örneği aşağıdaki seçeneklerden hangisinde vardır?

- A. Onunla kesinlikle bir hafta sonu tanışmış olabiliriz.
- B. Bu, onunla ilk tartışmamız değil.
- C. Beni unutmayaacağını zannediyorum.
- D. Onunla yaklaşık iki yıl kadar önce karşılaştık.
- E. Ona bu konuda hak vermem gerektiğini biliyorum.

9. “Anlatım sırasında yapılan mantık hataları anlatım bozukluğuna neden olur.” Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde bunun bir rneği bulunmaktadır?

- A. Bize uzun zamandır selam vermeyen amcam şimdi bizi sık sık ziyaret ediyordu.
- B. Göreceli konularda tartışmak genellikle sonuçsuz bir uğraştır.
- C. Aklımdan geçenleri grebilsen şaşırırdın!
- D. Çok uzaklardan geldiğini vurgulu bir şekilde ifade ediyordu.
- E. Liseyi bitirmek şöyle dursun üniversiteyi bile kazanamadı.

10. “Deyimler ve atasözleri kalıplaşmış ifadelerdir. Sözcüklerin yerleri değiştirilemez, yerlerine başka sözcükler kullanılamaz.” Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde bu kurala uyulmamasından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır?

- A. İ geçirerek “El elin eşeğini şarkı çağırarak ararmış.” diye mırıldandı.
- B. Beni sürekli “Bir elin nesi var iki elin sesi var.” diyerek ikaz ediyordu.
- C. Kardeşine, “Eline koluna hâkim ol!” diye bağırdı.
- D. Memleketini “Ormanların göz alabildiğince uzandığı yer.” diyerek tanıttı.
- E. Kendine çok güveniyor “Elimi sallasam ellisi!” diyordu.

Cevap Anahtarı

- 1- D**
- 2- D**
- 3- E**
- 4- A**
- 5- E**
- 6- C**
- 7- D**
- 8- A**
- 9- E**
- 10- A**